

e-ISSN: 2651-3595

kalemlname

10. Yıl

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

10/20
Aralık 2025

DergiPark
AKADEMİK
SÖBIAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL
SIA
Scientific Indexing Services

EBSCOhost
Academic
Resource
Index
ResearchBib

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

e-ISSN: 2651-3595

Cilt [Volume]: 10

Sayı [Issue]: 20

Aralık [December] 2025

Dergi Eski Adı: Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi (KİİFAD)

(Eski ad altında yayımlanan sayılar: 2016, Cilt:1 Sayı:1-2; 2017, Cilt:2 Sayı:3-4; 2018, Cilt:3 Sayı:5)

Eski e-ISSN: 2547-9504

Previous Title: *The Journal of Kırıkkale Islamic Sciences Faculty*

(Year Range of Publication with Former Title: 2016-2018 Vol:1, No:1-Vol: 3, No:5)

Former e-ISSN: 2547-9504

Kapsam: Sosyal Bilimler-Dinî Araştırmalar

Scope: Social Sciences-Religious Studies

Periyot: Yılda 2 Sayı (Haziran & Aralık)

Period: Biannually (June & December)

Yayın Dili: Türkçe, İngilizce, Arapça, Almanca

Publication Language: Turkish, English, Arabic, German

Kalemlname, yılda iki sayı yayımlanan uluslararası bilimsel ve hakemli bir dergidir.

Kalemlname is an international peer-reviewed academic journal published twice a year.

Makaleler; Türkçe-İngilizce başlık, öz (en az 150 kelime), anahtar kelimeler (en az 5 kavram), İngilizce özet (en az 200 kelime) ve İSNAD Atıf Sistemi'ne uygun olarak hazırlanan kaynakça içerir.

Articles contain an Turkish-English title, an abstract (at least 150 words), keywords (at least 5 concepts), a summary (at least 200 words), and a bibliography prepared with the ISNAD.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

10. Yıl

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences

Jean Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Felsefesi ve Friedrich Nietzsche'nin Kültürel Eğitim Felsefesinin Karşılaştırılması*

Ayşe Nur KURTULUŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe Anabilim Dalı

Kırıkkale, Türkiye

kurtulusaysenur@gmail.com

orcid.org/0000-0002-2275-6787

Yazarlık Katkısı: %50

Şule GECE

Doç. Dr.

Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Felsefe Bölümü

Sistemik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı

Kırıkkale, Türkiye

gecesule@gmail.com

orcid.org/0000-0001-5668-9335

Yazarlık Katkısı: %50

Öz

Klasik eğitim felsefeleri arasında yer alan Jean Jacques Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesi ve Friedrich Nietzsche'nin kültürel eğitim anlayışı, eğitim sistemi üzerinde önemli dönüşümlere neden olmuştur. Rousseau Aydınlanma Dönemi'nin akılcılığına karşı çıkarak eğitimi, bireyin doğasına uygun şekilde içsel potansiyelinin farkına varmasını sağlayan bir süreç olarak değerlendirirken, Nietzsche modern eğitim anlayışına karşı çıkarak eğitimi, bireyin kültür aracılığıyla kendini gerçekleştirme ve düşünsel özerkliğe ulaşma süreci olarak tanımlamıştır. Her iki düşünür de eğitimi, insanın potansiyelinin farkına varmasını ve düşünsel özerkliğe ulaşması açısından önemli bir süreç olarak değerlendirmiştir. Bu çalışma Jean Jacques Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesi ile Friedrich Nietzsche'nin kültürel eğitim anlayışının benzerlik ve farklılıklarını kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Ayrıca, kültürel eğitim anlayışı bağlamında Bildung idealinin önemi üzerinde durularak hem doğacı ve hem de kültürel eğitim yaklaşımlarının bireyin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından tercih edilebilir olduğu vurgulanmakta ve bu eğitim yaklaşımlarının pratiğe uygulanabilirliği ile bireysel ve toplumsal faydaları kapsamlı bir şekilde incelenmektedir.

Değerlendirme:

2 Dış Hakem (Çift Taraflı Körlük)

Benzerlik Taraması:

Bu makale, intihal.net ve turnitin.com ile taranmıştır. İntihal içermediği tespit edilmiştir.

Etik Beyan:

Bu makalenin hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulmuştur.

Tarafsızlık:

Makalenin yayın sürecinin tüm aşamalarında bilimsel tarafsızlık ilkelerine sadık kalınmıştır.

Çıkar Çatışması:

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman:

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.

Etik Bildirim:

kalemlnamedergi@gmail.com

Lisans:

CC BY-NC 4.0

Yayıncı:

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Atıf:

Kurtuluş, Ayşe Nur-Gece, Şule. "Jean Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Felsefesi ve Friedrich Nietzsche'nin Kültürel Eğitim Felsefesinin Karşılaştırılması". *Kalemlname Dergisi* 10/20 (Aralık 2025), 260-271.

Anahtar Kelimeler

Eğitim Felsefesi, Kültürel Eğitim Felsefesi, Natüralist Eğitim Felsefesi, Jean Jacques Rousseau, Friedrich Nietzsche.

*Bu makale, Doç. Dr. Şule Gece danışmanlığında hazırlanan "Eğitim Felsefesinde Natüralist ve Kültürel Anlayışların Karşılaştırılması" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

A Comparison of Jean Jacques Rousseau's Naturalist Educational Philosophy and Friedrich Nietzsche's Cultural Educational Philosophy*

Ayşe Nur KURTULUŞ

Postgraduate Student

Kırıkkale University Institute of Social Sciences

Department of Philosophy

Kırıkkale, Türkiye

kurtulusaysenurr@gmail.com

orcid.org/0000-0002-2275-6787

Authorship Contribution: 50%

Şule GECE

Assoc. Prof.

Kırıkkale University Faculty of Humanities and Social Sciences

Department of Philosophy

Kırıkkale, Türkiye

gecesule@gmail.com

orcid.org/0000-0001-5668-9335

Authorship Contribution: 50%

Abstract

Among classical educational philosophies, Jean-Jacques Rousseau's naturalist educational philosophy and Friedrich Nietzsche's cultural education approach have brought significant transformations to the education system. Jean-Jacques Rousseau, opposing the rationalism of the Enlightenment, viewed education as a process that allows the individual to realize their inner potential in accordance with their nature. In contrast, Friedrich Nietzsche, critiquing modern educational approaches, defined education as a process through which the individual achieves self-realization and intellectual autonomy via culture. Both thinkers regarded education as an essential process for enabling individuals to recognize their potential and attain intellectual independence. This study comprehensively examines the similarities and differences between Jean-Jacques Rousseau's naturalist educational philosophy and Friedrich Nietzsche's cultural education approach. Additionally, it emphasizes the significance of the Bildung ideal within the context of cultural education, highlighting that both naturalist and cultural educational approaches are preferable for the mental, emotional, and social development of the individual, and explores their practical applicability as well as their individual and societal benefits in depth.

Reviews:

Two External Reviews (Double-blind)

Plagiarism Checks:

The article was checked with intihal.net and turnitin.com and found to be free of plagiarism.

Ethical Statement:

This article was prepared in accordance with scientific and ethical principles.

Impartiality:

Scientific impartiality was maintained throughout all stages of the publication process.

Conflicts of Interest:

No conflict of interest was declared.

Funding:

No funding, grant, or other support has been received.

Complaints:

kalemlnamedergi@gmail.com

Licence:

CC BY-NC 4.0

Publisher:

Kırıkkale University Faculty of Islamic Science

Cite as:

Kurtuluş, Ayşe Nur-Gece, Şule. "A Comparison of Jean Jacques Rousseau's Naturalist Educational Philosophy and Friedrich Nietzsche's Cultural Educational Philosophy". *Kalemlname Journal* 10/20 (December 2025), 260-271.

Keywords

Philosophy of Education, Cultural Philosophy of Education, Naturalist Philosophy of Education, Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Nietzsche.

*This article is derived from the master's thesis titled "A Comparison of Naturalist and Cultural Approaches in the Philosophy of Education", prepared under the supervision of Assoc. Prof. Şule Gece.

Giriş

İnsan, doğası gereği yaşamının başlangıcında varlığını sürdürebilecek bir donanıma sahip değildir. Bu nedenle, eğitime ve bakıma muhtaç bir varlıktır. Dünyaya geldiği ilk andan itibaren, temel fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ihtiyaç duyar. İhtiyaçlarının doğru karşılanması, insanın sağlıklı bir gelişim sağlayabilmesi için ön koşuldur (Bayraktar, 2016, 49). Bu doğrultuda eğitim, insanın kendisinin farkına varmasını, potansiyelini ortaya çıkarmasını ve kendini gerçekleştirme fırsatı elde etmesini sağlayan temel unsurdur. Dolayısıyla insana verilecek eğitimin niteliği oldukça önemlidir. Çünkü eğitim, yalnızca bireyi değil; bireyin etkileşim kurduğu toplumsal ve kültürel birçok unsuru da etkileyen temel bir faktördür.

Eğitimin asıl konusu insandır. Bu nedenle bireye eğitim verilirken yöntemlerden önce bireyi tanımak gerekmektedir. Aksi takdirde eğitim, amacını gerçekleştiremez. İnsanı tanımının gerekliliği sorunu, tarih boyunca önemini korumuştur (Büyükdüvenci, 1991, 84). İnsan, eğitim aracılığıyla tanınır. Bu doğrultuda felsefe, insanı anlama çabasının en önemli alanlarından biridir ve eğitimle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla felsefenin var oluşundan itibaren eğitim alanında klasik ve modern anlayış olmak üzere pek çok anlayış ortaya çıkmıştır. Bu eğitim anlayışlarının ortak noktası, insanı tanımak ve ona verilecek eğitimin nasıl olması gerektiğini sorgulamaktır.

Felsefe, insanın var oluşuna ilişkin sorulara cevap ararken; eğitimin seyrini ve içeriğini de etkilemiştir. Bu doğrultuda, felsefe tarihinde insan hayatının ayrılmaz bir parçası olan eğitimi farklı perspektiflerden ele alan pek çok düşünür yer almıştır. Özellikle natüralist ve kültürel eğitimin önemli temsilcilerinden olan Jean Jacques Rousseau (ö. 1778) ve Friedrich Nietzsche (ö. 1900) eğitimi yalnızca bilgi aktarımı süreci değil; aynı zamanda doğal ve kültürel bir olgu olarak değerlendirmişlerdir. Rousseau, insanı doğal ve özü itibarıyla iyi bir varlık olarak ele alarak, eğitimin bireyin doğal yapısına uygun bir süreç olması gerektiğini savunmuştur. Nietzsche ise eğitimi, kültür ile özdeşleştirmiş ve insanın kültür aracılığıyla kendini gerçekleştirme ve düşünsel özerkliğe kavuşma süreci olarak değerlendirmiştir. Rousseau'nun ve Nietzsche'nin eğitim anlayışları her ne kadar farklı temellere dayanmış olsalar da insanın özgür olması gerektiği konusunda birleşmişlerdir. İki düşünürün eğitime dair görüşleri yalnızca kendi dönemlerini değil, kendilerinden sonraki dönemleri de etkisi altına almıştır.

Bu çalışmada öncelikle natüralist ve kültürel eğitimin ne demek olduğu incelenmiş, daha sonra bu felsefi akımların temsilcileri olan Jean Jacques Rousseau ve Friedrich Nietzsche'nin doğa, kültür ve özgürlük çerçevesinde nasıl bir eğitim anlayışına sahip oldukları problemi üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla çalışmanın kapsamını oluşturan bu iki düşünürün eğitim anlayışları üzerinde durularak natüralist ve kültürel eğitim anlayışları karşılaştırılması yapılmıştır.

1. Natüralist Eğitim Felsefesi Nedir?

“Canlı ve duyarlı varlık için her şey eğitim işidir.” (Rousseau, 2024, 44)

Natüralizm, 17. ve 19. yüzyıllar arasında gelişim göstererek, kendinden sonraki düşünce sistemlerini etkileyen ve modern düşüncenin temellerini oluşturan, doğa temelli bir düşünce akımıdır (Bakır, 2007, 104). Bu düşünce akımını Francis Bacon (ö. 1626), Thomas Hobbes (ö. 1679), Voltaire (ö. 1778) ve Jean Jacques Rousseau gibi çeşitli filozofların düşünceleri ortaya koymuştur (Cevizci, 2023, 84).

Natüralizmin, bir eğitim felsefesi olarak gelişimi 18.yüzyılda başlamıştır (Cevizci, 2023, 84). Natüralist anlayış, evren ve evrendeki her şeyi, hatta tanrıyı bile doğal bir olgu olarak kabul etmiştir (Bakır, 2016, 7). Bu anlayışa göre her şey doğa içerisinde yer aldığından, doğa tüm varlıkları açıklamakta yeterli olandır. İnsan da bu varlıklar gibi doğada var olduğundan, doğaüstü bir boyuta sahip değildir; dolayısıyla insan, tüm boyutlarıyla doğal bir varlıktır (Cevizci, 2023, 84). Bu bilgiler doğrultusunda natüralist eğitim felsefesi, merkezine doğa ve insan etkileşimini koymuştur. İnsan eğitiminde en önemli faktör, onun doğal gelişimine uygun bir eğitim almasıdır. Dolayısıyla insanın doğal eğilimleri geliştirecek bir eğitime yönlendirilmesi gereklidir. Natüralist eğitim anlayışında amaç; bireyin doğasına uygun bir eğitim vermek, yeteneklerinin farkına varmasını sağlamak ve yaparak, yaşayarak öğrenmesine aracılık etmektir.

1.1. Jean Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Felsefesi

Natüralist eğitim denilince akla gelen ilk düşünür kuşkusuz Jean Jacques Rousseau'dur. Rousseau'nun felsefesinin büyük bir kısmı natüralist eğitime dair düşüncelerinden oluşmaktadır. O, geliştirmiş olduğu eğitim felsefesiyle modern toplumdaki bozulmaları sorgulamış ve eğitim aracılığıyla bir toplumun ne kadar gelişebileceğini ve değişebileceğini ortaya koymaya çalışmıştır (Cevizci, 2012, 390). Rousseau'nun geliştirmiş olduğu eğitim felsefesi, tüm yönleriyle devrim niteliğinde olmuş ve kendinden sonra gelen eğitim anlayışlarını da etkilemiştir. Onun natüralist eğitim anlayışı, klasik eğitim anlayışlarının aksine, çocuk ve öğrenci merkezlidir (Cevizci, 2023, 93).

Çağdaşlarının aksine Rousseau'yu eğitim alanında çalışmaya iten faktör, doğal ve ahlaki kaygılar olmuştur. Sokrates'in felsefi düşüncelerinde olduğu gibi Rousseau'nun felsefesinde de insanın yaşamındaki yegâne amaç, mutluluğa ulaşmaktır. Dolayısıyla mutluluğa ulaşmak, insanın aklını kullanarak eşitsizlikleri ortadan kaldırması ile mümkündür. Akıl aracılığıyla toplumu özgürleştirmek ve ahlaki bireyler yetiştirmek mümkündür. İnsanın aklın aktif bir şekilde kullanılması, kendini ve içerisinde var olduğu doğayı keşfedip anlamlandırmasını sağlayacak faktör eğitimidir. Buradan hareketle eğitim, insan için gerekli ve zorunlu olandır (Bakır, 2016, 51-52).

Rousseau, eğitim anlayışını oluştururken geleneksel eğitim anlayışına karşı çıkarak, bu eğitim anlayışına eleştirel bir tutum sergilemiştir. Ona göre var olan eğitim, geleneksellikten kurtarılmalı ve yeniden düzenlenmelidir. Bunun neticesinde de devlete ve topluma özgür ve değer sahibi bireyler yetiştirilmeye çalışılmalıdır. Rousseau eğitimin en önemli görevinin bu olduğunu savunmuştur (Bakır, 2019, 15). Buradan hareketle Rousseau'ya göre eğitimdeki en yüce hedef, bireyin doğasına uygun olacak şekilde onu özgürleştirilmesine aracılık etmek ve onun ahlaki değerlere sahip varlık olmasını sağlamaktır.

Rousseau "Her şey, yaratıcının elinden çıktığında iyidir; insanoğlunun elinde bozulur." görüşünü savunmuş ve bu doğrultuda çocuğa yaklaşılması gerektiğini belirtmiştir (Rousseau, 2024, 5). Bu kısımda kötülük probleminde de değinen Rousseau için kötülük, tanrıdan ve doğadan uzak olanda bulunmaktadır. Birey her ne kadar kötülük yapan bir varlık olsa da doğuştan dünyaya kötü olarak gelmemiştir. Kötülük olarak adlandırılan talihsizlikler ve kusurlar içerisinde niyeti de barındırmaktadır; dolayısıyla hata olarak da değerlendirilebilirler. İnsanın hatalarının farkına varması ve onu düzeltebilmesi ancak bilgi sayesinde.

Rousseau'nun kaleme almış olduğu *Emile* adlı eser, eğitim felsefesi tarihinde en önemli eserlerden biridir. Ayrıca Rousseau'nun eğitim anlayışının kavranabilmesi açısından başvurulması gereken temel kitaptır. Rousseau "akılcılığın ifratlarına karşı duyguculuğu, yapay toplumculuğa karşı bireyciliği, baskı sistemine karşı hürriyeti savunmuştur." *Emile* isimli eseriyle Rousseau, eğitimde çocuğun doğal gelişimini dikkate almayan, baskıcı ve ezberci geleneksel eğitim anlayışını eleştirerek, çocuğun doğasına uygun, özgür ve spontane gelişimini esas alan eğitim anlayışını ön plana çıkartmıştır (Ülken, 2001, 107).

Rousseau, doğada var olan insanın potansiyelinin eğitim aracılığı ile gelişebileceğini savunmuştur. Eğitim, doğada var olan her insanın yaşamını sürdürebilmesi için şarttır. Rousseau "canlı ve duyarlı varlık için her şey eğitim işidir" sözleriyle eğitimin yalnızca okul vb. kurumlarla sınırlandırmaz, ona göre insan yaşamı bütünüyle bir eğitim sürecidir (Rousseau, 2024, 44). Dolayısıyla eğitim yalnızca bir öğretim değil, aynı zamanda yaşamsal bir etkinliği ifade etmektedir.

1.2.1. Doğa ve Çocuk Anlayışı

Natüralist anlayışa göre, doğa insanı insan yapan asıl faktördür; doğa aracılığıyla insan kendini bulmaktadır. Natüralist eğitim felsefesinde gerçek doğanın kendisidir, dolayısıyla doğa içerisinde var olan çocuk da doğal bir varlıktır. Çocukluk dönemi, insan doğasının en yalın ve doğal hâlinin gözlenebildiği dönemdir. Bu nedenle, çocuğu doğası içerisinde incelemek ve anlamlandırmak gerekmektedir. Doğa içerisinde var olan çocuk değişime ve gelişime açık hâldedir; eğitime ihtiyacı vardır. Eğitim aracılığı ile çocuk, daha iyi varlık hâline gelecektir. Bu nedenle natüralist eğitimde yegâne amaç, çocuğun eğitim sayesinde doğasına uygun bir şekilde geliştirilebilmesidir. Eğitim aracılığıyla değişen ve gelişen birey, yine eğitim sayesinde kendini gerçekleştirebilecektir (Cihan-Yılmaz, 2020, 51). Bu doğrultuda başta Rousseau olmak üzere, natüralist eğitim düşünürleri eğitim anlayışlarının temeline çocuğu koymuşlardır.

Rousseau'nun natüralist eğitim anlayışında, çocuğun eğitiminin temeli doğaya dayanmaktadır. Rousseau, *Emile* adlı eserinde; "Doğayı gözlemleyin, onun göstereceği yolu izleyin. O çocukları sürekli olarak eğitir." şeklindeki sözleri ile doğanın çocuk eğitimi üzerindeki önemini belirtmiştir (Rousseau, 2024, 20). Doğa, en iyi öğreticidir. Bu nedenle doğa ne gerektiriyorsa çocuğa o verilmelidir. Çocuğa verilebilecek en doğru eğitim onun doğasına uygun eğitimidir. Bu nedenle çocuğun doğası iyi bir şekilde incelenmeli ve bilinmelidir. Çünkü "çocuk daha doğarken mürebbinin değil, doğanın öğrencidir (Rousseau, 2024, 42).

"Doğduğumuzda sahip olmadığımız ve büyüdüğümüzde gereksinim duyduğumuz her şey bize eğitimle verilir. Bu eğitim bize doğadan ya da insanlardan veya şeylerden gelir." (Rousseau, 2024, 6). Çocuk, gelişimini doğa içerisinde gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla doğa çocuğu yaşama hazırlayan en önemli etkidir. Doğanın çocuk eğitimi üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

Doğa, çocukların büyüüp adam olmadan önce onların çocuk olmalarını istiyor. Bu düzeni bozmaya kalkarsak, ne olgunluğu ne de tadı olan ve çürümekte gecikmeyecek turfanda sebzeler üretiriz: Genç bilginlere ve yaşlı çocuklara sahip oluruz. Çocukların kendilerine özgü görme, düşünme, hissetme biçimleri vardır; bunların yerine kendimizinkileri koymak istemekten daha akılsızca bir şey olamaz ve ben çocuğun on yaşıdayken düşünme yetisine sahip olmaktansa, beş kadem boyunda olmasını yeğlerim (Rousseau, 2024, 87).

Dolayısıyla çocuğa verilecek doğal eğitim, çocuğun yaşı ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Çocuğun yaşının ve gelişim özelliklerinin görmezden gelindiği, yetişkin gibi davranılmasının

beklenildiği bir eğitim anlayışı, natüralist eğitim anlayışına terstir.

1.2.2. Özgürlük Anlayışı

Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesinde doğa içerisinde var olan çocuk özgür olmalıdır. Dolayısıyla düşünür, eğitim anlayışını çocuğun özgürlüğü üzerine inşa etmiştir. Rousseau'ya göre özgürlük, çocuğun yapabileceklerini istemesi ve hoşuna gideni yapmasıdır. Doğa durumunda çocuğa sağlanan özgürlük sınırsız bir özgürlük değildir, çocuğun fiziksel gücü, sahip olduğu olanaklar ve insan denetimi dışında kalan faktörler ile sınırlıdır (Yılmaz, 2019, 54-55). Çocuğa tanınan sınırlı özgürlük anlayışı, öğreticinin rehberliği ile desteklenmeli ve çocuğa özgürlüğünün kısıtlanamayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.

Özgürlük, çocuğa bebeklik döneminden itibaren tanınmaya başlanmalıdır. Bebeklik döneminden itibaren özgürlük hakkı tanınan ve özgür bir ortamda büyüyen çocuklar:

Kendi kendilerine daha çok şey yapabildikleri için başkasına başvurmaya daha az gereksinim duyarlar. Güçlendikçe bu gücü yönetebilecek bilgileri de gelişir, kendi bilincine varır ve bellek duygusunu yaşamının tüm alanına yayarak kendisi olur (Rousseau, 2024, 67).

Nitekim eğitimin önceliği de çocuğun özgürleştirilmesi olmalıdır. Çocuk eğitiminde aile, öğretmen vb. dışsal faktörlerin yönlendirmesi ve zorlamaları olmamalı, çocuk davranışlarını bu faktörlere bağımlı bir şekilde gerçekleştirmemeli; çocuğun eğitimi ve gelişimi esnasında bir müdahale de bulunulmamalıdır. Rousseau bu durumu şu sözleri ifade etmiştir: "... çocuğa git, gel, kal, bunu yap, şunu yapma, diyerek durmadan yönetirseniz, kafası gereksiz olur" (Rousseau, 2024, 133). Kuşkusuz çocuk üzerinde kurulan otorite yanlıştır. O kararlarını kendi alan, bilgiye kendi ulaşan ve kendini savunabilen özgür ve özerk bir varlık olmalıdır. Dolayısıyla natüralist eğitim, çocuğa özgürlük hakkı ve özgür bir ortam tanıyarak, onun bir kendini gerçekleştirebilmesine aracılık etmektedir.

Özgür iradenin gelişimini destekleyen ve özgür bireyin ortaya çıkmasına katkı sağlayan natüralist eğitim anlayışı, bilgiden daha ziyade deneyim odaklı bir anlayıştır (Büyükdüvenci, 1991, 100). Dolayısıyla eğitim; hazır ve kalıplaşmış bilgilerin aktarımına dayanan bir öğrenme süreç değil, bireyin deneyimleri aracılığıyla bilgiye ulaşmasını, deneme-yanılma ile öğrenmesini sağlayan bir süreçtir. Bu anlayışta öğrenme, bireyin doğrudan yaparak yaşayarak bilgi edinmesiyle gerçekleşir. Bilgi, dışarıdan bireye hazır hâlde sunulan bir unsur değildir; birey bilgiyi çevresi, doğası ve içsel dünyasıyla kurmuş olduğu etkileşim sayesinde edinir. Böyle bir eğitimle birlikte bireyin bütüncül gelişimini desteklenir.

Ezberci eğitime karşı çıkan Rousseau, öğretmenin görevinin çocuğa hazır bilgi sunmak değil; çocuğun bilgiye dair merak ve isteğini artırmak olduğunu belirtmiştir. Ezbere dayalı öğretim, öğrencinin aktif düşünme ve sorgulama becerilerini köreltmektedir. Rousseau, bu durumu "Kötülük çocuğun bir şey anlamamasında değil, anladığını sanmasındadır." şeklinde ifade etmiştir (Rousseau, 2024, 236). Bu bağlamda Rousseau, çocuğun eğitim sürecinde "Bu neye yarar?" sorusuna önem vermiştir. Ona göre çocuk öğrenirken, öğrendiği her bilginin neye yaradığını anlamlandırmalıdır (Rousseau, 2024, 230-231). Başka bir ifadeyle, öğrendiği bilginin anlamını ve amacını kendi keşfetmelidir. Çocuğun bilgiye kendi çabası neticesinde ulaşması, öğrenmenin kalıcılığını artırarak ve bilgini hayatı boyunca sürdürülebilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla Rousseau'ya göre gerçek öğrenme, ancak bireyin bilgiye ulaşma sürecinde aktif olması ile mümkündür.

2. Kültürel Eğitim Felsefesi Nedir?

İnsan, sınırlı bir varlık olarak dünyaya gözlerini açtığı ilk andan itibaren başkalarına ihtiyaç duymaktadır. Çünkü insan doğası gereği toplumsal bir varlıktır; yaşamını devam ettirebilmek için başka insanlarla etkileşim kurma ve öğrenme mecburiyetindedir (Ülken, 2001, 151). Öğrenme yetisi insana ait olan en önemli özelliklerinden biridir. Gelişim süreci boyunca yaşamını sürdürebilmesini sağlayan davranışları öğrenmek zorundadır. Varlığının devamı yalnızca biyolojik etkenlere bağlı değil, aynı zamanda zihinsel yeti ve toplumsal ilişkilerine de bağlıdır (Demirel-Kaya, 2006, 139). Bu doğrultuda insan, doğası gereği hem toplumsal hem de kültürel bir varlıktır. Çünkü kültür toplum içerisinde ortaya çıkar ve kuşaktan kuşağa aktarılır.

Kültür, insanın yetiştirilmesi, eğitilmesi anlamlarına gelmektedir (Özlem, 2000, 142). Dolayısıyla kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması süreci, eğitim aracılığıyla olur. Eğitimciler, eğitim kurumlar ve eğitim materyalleri kültürel aktarımın en etkili araçlarıdır (Giorgetti vd., 2017, 2). Eğitim ve kültür madalyonun iki yüzüne benzetebilir. Çünkü eğitim ve kültür birbirinden ayrılmaz iki kavramdır. Eğitimin temelinde kültürleşme kavramı vardır (Sağlam-Çelik, 2021, 149). Bu doğrultuda en geniş anlamıyla eğitim, toplumdaki kültürel oluşumun aktarılması ve yansımasıdır (Demirel-Kaya, 2006, 3). Eğitimin en önemli görevi ise kültürün devamlılığını sağlamaktır. Dolayısıyla eğitim, toplumsal değer ve normların kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayarak bireylerin doğru tutumlar geliştirmesini ve topluma uyum sağlamasını desteleyen bir süreçtir (Tezcan, 1976, 40).

Kültürel eğitim felsefesi, klasik eğitim anlayışları içerisinde yer almaktadır. Bu eğitim anlayışı, Friedrich Schelling (ö. 1854), Novalis (ö. 1801), Nietzsche ve Arthur Schopenhauer (ö. 1860) gibi düşünürlerin eğitim anlayışları ile şekillenmiştir. Kültürel eğitim anlayışını oluşturan bu düşünürler, aydınlanma döneminin akılcılığına karşı çıkmışlardır. Modernliğin oluşturmuş olduğu olumsuzluklara başkaldırarak, eğitimin beceri kazanma ve meslek edinme gibi kavramlara indirgenmemesi gerektiğini savunmuşlardır (Cevizci, 2023, 105-106). İnsan kendini ancak eğitim sayesinde gerçekleştirebilir. Bu nedenle kültürel eğitim anlayışını savunanlar, kültürel eğitimi bireyin kendini gerçekleştirmesi ve çocuğun potansiyelinin evrensel kültür aracılığıyla geliştirilmesini amaçlayan bir süreç olarak tanımlamışlardır. Kültürel eğitimin amacı öncelikle bireyseldir. Bu doğrultuda eğitim, çocuğun doğal varlığını geliştirmesini ve kendini gerçekleştirmesini amaçlar. Dolayısıyla eğitim, çocuğun zihinsel, ahlaki ve manevi yönlerini geliştirecek araçlarla desteklenmelidir. Bireysel amacın ardından kültürel eğitim, sosyal ve politik amaçlara yönelmiştir. Bu perspektifle eğitim, bireyleri sorumlu, bilinçli ve topluma aktif katılan yurttaşlar oluşturmayı hedeflemelidir. Bu hedeflerin sağlanması ancak bireyin karakterinin güçlendirilmesi ve ona kültürel farkındalık kazandırılmasıyla mümkündür (Cevizci, 2023, 110-112).

2.1. Friedrich Nietzsche'nin Kültürel Eğitim Felsefesi

Nietzsche, geliştirdiği felsefesi ile felsefe tarihine önemli katkılarda bulunmuş bir düşünürdür ve bu katkılar arasında kültürel yaklaşımı da önemli bir yere sahip olmuştur (Cevizci, 2023, 113). Eğitim düşünürü olarak pek bilinmeyen Nietzsche, bu durumun aksine, eğitime ilgi duymuş ve eğitime dair çalışmalarda bulunmuştur (Tate, 2018, 181). Nietzsche'nin eğitime ilişkin çalışmaları; "Öğretim Kurumlarımızın Geleceği Üzerine" isimli konferansı ile "Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine" ve "Eğitimci Olarak Schopenhauer" adlı makaleleridir. Her ne

kadar Nietzsche'nin eğitim üzerine az sayıda eseri olsa da o, yaşamını boyunca eğitim üzerine düşüncelerini geliştirmeyi sürdürmüştür (Tate, 2018, 187-188).

Nietzsche'ye göre eğitim ve kültür yakından ilişkidir ve birbiriyle karşılıklı etkileşim hâlinindedir. Ona göre, kültür olmadan eğitim, eğitim olmadan kültür oluşamaz. Bu doğrultuda Nietzsche, insanı diğer varlıklardan ayıran unsurun kültür olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla kültür insanı geliştiren, değiştiren ve diğer varlıklardan üstün hâle getiren bir unsurdur. Ona göre eğitimin amacı, insanı kültürle bütünleştirmek ve hayvani içgüdülerinden uzaklaştırmaktır (Cevizci, 2023, 113).

Nietzsche, eğitim felsefesini modern dönem eğitim anlayışı eleştirisiyle oluşturmuştur. Bu nedenle onu diğer eğitim düşünürlerinden ayıran nokta, eğitimin nasıl olması gerektiğinden ziyade nasıl olmaması gerektiğini belirtmiş olmasıdır (Tate, 2018, 190). Nietzsche modern dönemde kültürel bir gerilemenin olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu durumun nedeni, maddiyatın ön plana çıkarılarak kültürün geri plana atılmasından kaynaklanmaktadır. Dönemindeki kültüre eleştiri yönelten Nietzsche, bu eleştirilerinde özellikle eğitimin gerilemesine, akademide artan uzmanlaşmaya ve devletin eğitim ve kültür üzerindeki denetimine dikkat çekmiştir (Cevizci, 2023, 114).

2.1.1. Hakiki Eğitim Anlayışı ve Modern Dönem Eleştirisi

Nietzsche, modern eğitimde yer alan yaygın eğitim anlayışını eleştirerek bu eğitim anlayışına karşı çıkmıştır. Yaygın eğitim, iki farklı yönelim doğrultusunda şekillenmektedir: eğitimin yaygınlaştırılması ve eğitimin geriletilmesi yönelimi. Eğitimin yaygınlaştırılması yönelimi, eğitimi en geniş sınırlara kadar ulaştırmayı; eğitimin geriletilmesi yönelimi ise, eğitimin en önemli hedeflerinden vazgeçilerek devletin hizmetine verilmesini ifade etmektedir (Nietzsche, 2019, 28). Nietzsche bu iki yönelimi de eleştirerek, bu yönelimlerin eğitim sistemi geliştirmek yerine, eğitim sistemi üzerinde tahribat oluşturduğunu açıklamaya çalışmıştır.

Nietzsche'ye göre eğitimin yaygınlaştırılması yönelimi, eğitim sisteminin ekonomik faydaya indirgenmesinden başka bir şey değildir. Çünkü eğitim yaygınlaştıkça bireye sunulan bilgi, kazanç ile eş değer görülecektir. Bunun neticesinde de eğitim kurumları öğrencileri faydacı bir bakış açısıyla ele alacak ve onları ekonomik sistemin isteklerine yönelik yetiştirmeyi hedefleyecektir. Dolayısıyla bu yöneliş eğitimi, faydacılığa indirgeyen kazanç odaklı bir araç olarak ele almıştır. Bu anlayışta eğitim sisteminde kültürün varlığı ise sadece kazanç ve fayda doğrultusunda önem arz etmektedir (Nietzsche, 2019, 29-30). Bu doğrultuda kültür, bireyin kendini gerçekleştirmesini değil, onun ekonomik fayda ve çıkar doğrultusunda yetişmesini sağlayacak bir unsur olarak görülmüştür.

Nietzsche kültürel eğitim felsefesinde, eğitimin amacının eğitimi yaygınlaştırmak olmadığını, üstün ve özel insanlar yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Ona göre, toplumun değeri düşünsel yönden zengin, üstün ve özgür ruhlu insanlar yetiştirilmesiyle ortaya çıkar. Bu doğrultuda modern dönemin değeri geniş kitlelere verilen kalitesiz bir eğitim ile ölçülemez; değer ölçütü, bireylerin düşünsel ve kültürel alanlarda gösterdikleri başarılar olmalıdır (Tate, 2018, 196). Nietzsche'ye göre bireyler, yaşamlarını devam ettirebilmek için bilgi ve beceriye ihtiyaç duymaktadırlar. İnsanların hayatlarını devam ettirebilmesi için gerekli olan bilgi, temel eğitimle verilebilir. Fakat bu eğitim, sıradan insanların aldığı bir eğitimidir, hakiki eğitim ve kültürle bir ilişkisi yoktur. Bu nedenle Nietzsche, kültürün alanını temel ihtiyaçlar ve zorunlulukların dışında daha yüce ve önemli bir

alandan ele almıştır. Eğitimin yaygınlaştırılmasıyla birlikte kültürü araçsallaştıran bireyler, hakiki kültürün farkına varamazlar. Çünkü gerçek kültür çıkar, fayda vb. kavramlar üzerine oluşturulamaz, o bireyin potansiyelini destekleyerek, kendini gerçekleştirmesini sağlar (Cevizci, 2023, 119-120). Nietzsche çoğunluğa verilen eğitimi değil, azınlıkta bulunan üstün ve seçkin ruhlu kişilere verilen eğitimi önemsemiş ve gerçek eğitimin bu şekilde olması gerektiğini savunmuştur.

Yaygın eğitimin ikinci yönelişi olan eğitimin geriletilmesi görüşüne göre, bilimin yaygınlaşması ve dallara ayrılmasıyla birlikte uzmanlaşma meydana gelmektedir. Kendi bilim alanında uzmanlaşan kişi, diğer alanlarda ise halkın bilgi düzeyi kadar bilgi sahibi olacaktır. Nietzsche, bir branşta uzmanlaşan kişiyi fabrika işçisine benzetir. Nasıl ki fabrika işçisi ömrü boyunca tek bir vidayı sıkarak görevlendirilmiş ve bu görevinde artık makineleşmişse, uzmanlaşan kişi de bu makineleşmiş fabrika işçisi gibi mekanikleşir ve ruhsuz bir hâle gelir (Nietzsche, 2019, 31). Buradan hareketle Nietzsche, uzmanlaşmaya karşı çıkarak, uzmanlaşmanın bireyin yaratıcılığını ve düşünsel özgürlüğünü elinden aldığını savunur. Ona göre hakiki eğitim, modern eğitimdeki bu anlayışın tersine, insanın bütüncül, kültürel ve düşünsel yönlerini geliştiren nitelikte olmalıdır.

2.1.2. Bildung İdeali

Kültürel eğitim felsefesi, eğitim anlayışını Bildung ideali üzerine temellendirmiştir. Bildung ideali; eğitim, kültür ve terbiye gibi anlamları içeren bir kavram olup, insanın kültür aracılığıyla kendini gerçekleştirmesini ifade etmektedir (Dolcerocca, 2020, 255). Bu eğitim anlayışının para kazanmak veya sosyal statü elde etmek gibi amaçları yoktur. Onun asıl amacı, ideal insanın bilgiye yaklaşımında etik, saf, özgeci ve entelektüel tutumlarını yansıtmaktır (Alves, 2019, 6)

Nietzsche'nin eğitim anlayışında Bildung ideali önemli bir yere sahip olmuştur. Bu nedenle Nietzsche, eğitim anlayışını insanın kendi olabilmesi üzerine inşa etmiştir. Ona göre her insan, dünyaya bir kez ve kendi olabilmek için gelir. İnsan yaratılış olarak eşsiz bir varlıktır ve bunun bilincindedir. Dolayısıyla insan kendine karşı sorumlu bir varlıktır; kendinin farkına varmalı, kendine göre yaşamalı ve var oluşunu kendi yönlendirmelidir. İnsanın var oluşu rastlantısal değildir, insan bu durumun yanlış anlaşılmasına izin vermemelidir (Nietzsche, 2024, 1-3). Eğitim insanın kendi olabilmesine aracılık eden en önemli faktördür. Bu nedenle eğitim insana "Kendin ol! Şimdi yaptığın, düşündüğün ve arzuladığın şeylerin hiçbirisi sen değilsin." uyarısında bulunur (Nietzsche, 2024, 2). Bu doğrultuda eğitim sürecinde her ne kadar eğiticiler, kurumlar ve politikacılar etkili olsalar da eğitimin asıl belirleyicisi insanın kendisidir (Özgan, 2019, 2).

Eğitim, insanın kendi olabilmesine aracılık eden bir süreçtir. Dolayısıyla Nietzsche, kültürel eğitimi insanın kendi olabilmesinde belirleyici bir unsur olarak görmüştür. Kültür, insanın biyolojik devamlılığı sağlayan, varoluşuna anlam kazandıran, estetik ve biçim verici bir niteliğe sahiptir. Kültürü eğitimle eş değer kabul eden Nietzsche'ye göre kültür, bilgi ve değer aktarılmasındaki en önemli araçtır. Kültür, bireylere kültürlenme yolu ile aktarılır. Kültürlenme süreci sayesinde birey, topluma katılım sağlar, onunla bağ kurar ve kendini inşa etmeye çalışır (Özgan, 2019, 2).

2.1.3. Özgürlük Anlayışı

Nietzsche, modern eğitim kurumlarında özgürleşme kavramının tam anlamıyla anlaşılmadığını savunmuştur. Ona göre modern eğitim kurumlarındaki özgürleşme anlayışı, bir içgüdü yozlaşmasına dönüşmüştür. İçgüdü yozlaşmasına dönüşen bu tür bir özgürleşme, bireyin sınır tanımadan yalnızca içgüdüleriyle hareket etmesine sebep olmakta ve onu içgüdülerine bağımlı

hâle getirmektedir. Başka bir deyişle, modern eğitim özgürleşmeyi sınır tanımama ve istediği her şeyi yapabilme kavramlarıyla özdeşleştirmiştir. Oysa Nietzsche'nin özgürleşme ile kastettiği şey sınırsız davranmak değil; bireyin düşünsel özerkliğini kazanma sürecidir (Nietzsche, 2010, 91). Bu doğrultuda Nietzsche'ye göre, eğitimin amaçlarından biri insanı özgürleştirmek olmalıdır. Bu nedenle Nietzsche, eğitimi insanı özgürleştiren bir süreç olarak görmüştür. Dolayısıyla eğitim, bireyi çevresindeki baskıcı, otoriter ve sömürücü etkenlerden arındırmalı ve onun kendi potansiyelini ortaya çıkarmasına olanak sağlayan bir ortam sunmalıdır (Nietzsche, 2024, 5). Ancak bu şekilde bir eğitim aracılığıyla birey düşünsel özgürlüğünü kazanabilir ve gerçek anlamda bir öğrenme gerçekleştirebilir.

Nietzsche, eğitim kurumlarının bireyin özgürleşme sürecinde etkili olduğu kadar, eğitimcilerinde bu süreçte önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Eğitimciler, öğrenciler üzerinde en etkili kişilerdir. Nietzsche bu durumu "İnsan, öğretmenlerinin cezasını çekmek durumundadır." şeklinde ifade etmiştir (Nietzsche, 2014, 268). Çünkü öğretmenin öğrenciye yönelik tutumu, onun tüm hayatını etkilemektedir. Bu nedenle öğretmen, öğrenciye rehber olmalı; onun potansiyelini geliştirmeli, cesaretlendirmeli, düşünmeye sevk etmeli ve katı, otoriter bir tutumdan uzak durmalıdır. Gerçek şu ki, eğitim öğretmeni sevmek ve ona güvenmekle başlamaktadır.

3. Jean Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitimi ve Friedrich Nietzsche'nin Kültürel Eğitimin Karşılaştırılması

Jean Jacques Rousseau ve Friedrich Nietzsche'nin eğitim felsefelerinin karşılaştırılması aşağıda verilmiştir:

1. Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesi temelini doğa ve bilime dayanmaktadır, Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesi ise temelini kültür ve tarihe dayanmaktadır.
2. Her iki eğitim felsefesinde de öğrenci merkezdedir, öğretmen rehberdir.
3. İki eğitim felsefesi de konu merkezli eğitim sistemine karşı çıkar.
4. Rousseau'nun natüralist eğitim anlayışı bireyin kendini doğa aracılığıyla gerçekleştirmesini amaçlarken, Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesi kültür aracılığıyla bireyin kendini gerçekleştirmesini amaçlamaktadır.
5. İki eğitim felsefesi de bireyin kendini gerçekleştirmesini amaçlar.
6. Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesinde eğitim herkes içindir. Fakat Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesinde eğitim yalnızca seçkin kişilere verilmeli ve sıradanlaştırılmamalıdır.
7. Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesinde insan kültürel bir varlık olarak ele alınırken, Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesinde insan doğal bir varlık olarak ele alınır.
8. Her iki eğitim felsefesinde de insanın doğal yetilerinin geliştirilmesi amaçlanır.
9. Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesinde deneyim ve gözlem ön plandayken, Nietzsche'nin kültürel eğitimin felsefesinde kültür, sanat ve eleştirel düşünme ön plandadır.
10. İki eğitim felsefesinde de öğrenci özgür olmalıdır ve ona özgür bir eğitim ortamı oluşturulmalıdır.
11. Her iki eğitim felsefesi de baskıcı ve otoriter eğitime karşı çıkmıştır.

12. Nietzsche'nin kültürel eğitimin felsefesinde eğitim, meslek edinmek ve uzmanlaşmak için değil, öğrencinin doğal yetilerinin farkına varmasını sağlamak ve bu yetileri geliştirmek içindir.

13. Ezbere dayalı eğitim anlayışına iki eğitim felsefesi de karşı çıkmıştır.

14. Her iki eğitim anlayışı da klasik eğitim felsefesidir.

15. Rousseau'nun natüralist eğitim felsefesi Orta Çağ'ın dogmatik eğitim anlayışına, Nietzsche'nin kültürel eğitimin felsefesi ise Aydınlanma sonrası modern eğitim anlayışına karşıdır.

Buradan hareketle, her iki eğitim anlayışının merkeze aldıkları kavramlar farklılık göstermiş olsa da ortak noktaları bulunmaktadır.

Sonuç

Nietzsche ve Rousseau farklı dönemlerde yaşamış filozoflar olsalar da eğitimin temelini insanın özgürleşmesi ve kendini gerçekleştirme olduğu düşüncesini savunmuşlardır. Friedrich Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesine göre eğitim ve kültür birbirinden ayrılmaz, hatta eşdeğer kavramlardır. Bu nedenle eğitim, bireyin kendini gerçekleştirme ve kültürel anlamda yücelme sürecini ifade eder. Nietzsche, eğitimin amacının insanı sürü psikolojisinden ayırmasına yardımcı olmak ve onu özgür, özgün ve yaratıcı bir kültür insanı hâline getirmek olduğunu savunmuştur. Rousseau ise eğitim anlayışını doğa üzerine temellendirmiştir. Onun doğa temelli natüralist anlayışına göre eğitim, insanın doğasına uygun bir şekilde verilmelidir. İnsan, ancak doğasına uygun bir eğitim aldığı zaman iyi ve mutlu bir yaşama ulaşabilir. Bu doğrultuda Nietzsche'nin eğitim anlayışı kültüre, Rousseau'nun eğitimi anlayışı ise doğaya yöneliktir. Rousseau, insanın doğallığını korumanın gerekli olduğunu, Nietzsche ise bu doğallığa kültürel değerler eklenmesi gerektiğini savunur. Kültürel eğitim felsefesi, eğitimin yalnızca seçkin kişilere verilmesini ve kültür aracılığıyla insanın kendini gerçekleştirme gerektiğini savunurken, natüralist eğitim felsefesi toplumun her ferdine doğasına uygun bir eğitim verilmesini esas almaktadır. Dolayısıyla bu iki anlayışın arasındaki temel ayrım; eğitimin yönelmiş olduğu amaç ve hedef kitledir.

Rousseau'nun natüralist eğitim anlayışı, herkese doğasına uygun bir eğitim verilmesi gerektiğini savunarak Nietzsche'nin kültürel eğitim felsefesinden farklılık göstermiş olsa da her iki düşünür de insanın özgürlüğüne, potansiyelinin geliştirilmesine ve kendini gerçekleştirme önem vermeleri bakımında ortak bir alanda buluşmaktadırlar. Bu bağlamda, Rousseau'nun natüralist ve Nietzsche'nin kültürel eğitim anlayışları zıt düşüncelere sahip oldukları kadar benzer fikirlere de sahip oldukları görülmektedir.

Natüralist ve kültürel eğitimin, modern eğitim sistemi üzerine etkilerini ve yansımalarını görmek mümkündür. Her iki felsefe, her ne kadar farklı temellerden beslenmiş olsalar da tamamlayıcı niteliktedirler. Günümüz eğitim sisteminde öne çıkan birey merkezli, deneyim odaklı ve eleştirel düşünmeyi temel alan yaklaşımlar, bu iki düşünürün görüşlerinin pratikteki yansımaları olarak değerlendirilebilir. Rousseau'nun insanın doğasını ve potansiyelinin geliştirilmesini önceleyen natüralist eğitimin anlayışı çağdaş eğitim anlayışının temelini, Nietzsche'nin kültürel eğitim anlayışındaki bireyin yalnızca doğası ile değil kültürel birikimle kendini gerçekleştirme vurgusu ise çağdaş eğitime etik ve entelektüel bir boyut kazandırmıştır. Dolayısıyla, günümüz eğitim anlayışlarını şekillendiren bu iki eğitim anlayışının, gelecekte bireyin hem doğasına hem de kültürüne uygun bütüncül eğitim anlayışlarının gelişmesine öncülük edeceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Alves, Alexandre. "The German Tradition of Self-Cultivation (Bildung) and its Historical Meaning". *Educação & Realidade* 44/2 (2019), 1-6. <https://doi.org/10.1590/2175-623683003>
- Bakır, Kemal. "Jean Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Anlayışı". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (Güz 2007), 103-122.
- Bakır, Kemal. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Bakır, Kemal. *Natüralist Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Bayraktar, Levent. *Felsefe İle*. Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık, 2016.
- Büyükdüvenci, Sabri. *Eğitim Felsefesine Giriş*. Ankara: Savaş Yayınları, 1991.
- Cevizci, Ahmet. *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları, 2023.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefenin Kısa Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- Cihan, Mustafa-Yılmaz, Zafer. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Demirel, Özcan-Kaya, Zeki. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2006.
- Dolcerocca, Özen Nergis. "Bildung'u Savunmak Gerekir: Aydınlanma ile Eğreti-Eğitim Arasında İnsan". *Cogito*, 100/11 (2020), 255-265.
- Giorgetti, Filiz Meşeci vd. "Culture and Education: Looking Back to Culture Through Education". *Paedagogica Historica*, 53/1-2 (2017), 1-6. doi.org/10.1080/00309230.2017.1288752
- Nietzsche, Friedrich. *Eğitici Olarak Schopenhauer: Zamana Aykırı Bakışlar-3*. çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2024.
- Nietzsche, Friedrich. *Gelecekteki Felsefe*. çev. Ümit Özdağ. Ankara: Fol Kitap, 2019.
- Nietzsche, Friedrich. *Putların Alacakaranlığı*. çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010.
- Nietzsche, Friedrich. *Tan Kızılığı: Ahlaksal Önyargılar Üzerine Doğuş*. çev. Hüseyin Salihoglu-Ümit Özdağ. Ankara: İmge Kitabevi, 2014.
- Özgan, Ali. "Nietzsche ve Eğitim Anlayışı". *Özne Felsefe ve Bilim Sanat Yazıları Dergisi*, 31 (Güz 2019), 313-326.
- Özlem, Doğan. *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2000.
- Rousseau, Jean Jacques. *Emile*. çev. Yaşar Avunç. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2024.
- Sağlam, Mehmet-Çelik, Ejder. *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Vize Yayıncılık, 2021.
- Tate, Nicholas. *Ne İçin Eğitim: Büyük Düşünürlerin Görüşleri ve Günümüze Uygunlukları*. çev. Mukadder Erkan. Konya: Çizgi Kitabevi, 2018.
- Tezcan, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Çağ Matbaası, 1976.
- Ülken, Hilmi Ziya. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2001.
- Yılmaz, Turgut. *Jean Jacques Rousseau'nun "Emile" Adlı Eserinde Çocuk, Çocuk Eğitimi ve İdeal Vatandaş*. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

kalemname

10. Yıl

Kırıkkale University The Journal of Faculty of Islamic Sciences